

som ellers har været afvist. En morsom detalje er Dalgårds fremdragen af Jens Andersens fikse pamflet, der blev distribueret på herredagen. Man mærker den drevne arkivforskers klo. Dalgård følger sagen helt til dørs langt op i 1500-tallet, hvor arvingerne faktisk oplevede en happy ending. Anmelderen slutter med begejstret at applaudere en fremstilling af en virkelig fornem karat.

Mikael Venge

AUD MIKKELSEN TRETVIK: Tretter, ting og tillitsmenn. En undersøkelse av konflikthåndtering i det norske bygdesamfunnet på 1700-tallet, Nr. 32 i Skriftserie fra Historisk Institutt, Norges teknisk-naturvitenskapelige Universitet, 457 s. 300 norske kr.

Aud Mikkelsen Tretviks store afhandling om konflikthåndtering i det norske bondesamfund præsenterer sig indledningsvis som en mikrohistorisk undersøgelse. Ved hjælp af en tæt, genealogisk metode – dvs. kortlægning af de enkelte bønders vilkår, liv, færd og slægtsforbindelser – vil Tretvik søge at afdække de konflikter, som de norske bønder i et afgrænset lokalområde – Ålen og Røros tinglag i Gauldal sorenskriveri – havde indbyrdes og med centralmagten. Til den ende er der udvalgt et par områder, som betragtes som de potentielt mest konfliktfyldte. Disse områder udgøres af kampen om naturressourcer, særligt adgangsretten til fælledjorden, samt de offentlige byrder i form af fattigforsorg, udgifter til skolevæsen og retsvæsen m.m.

Afhandlingen indledes med et metodisk afsnit (kapitel 1), hvor Tretvik dels diskuterer teoretiske og metodiske forudsætninger for arbejdet, dels redegør for lokalhistoriens styrker og svagheder, og, ikke mindst, hvor beskæftigelsen med lokalhistorie retfærdiggøres som et seriøst videnskabeligt forskningsfelt. Herefter redegøres der for det norske retssystem i 1700-tallet samt om kildeanvendelsen. Alt sammen meget minutiøst og omstændeligt.

I kapitel 2 og 3 gennemgår Tretvik derpå de udvalgte tyngdepunkter – kampen om ressourcerne og fordelingen af de offentlige byrder – med udgangspunkt i tingbogsmateriale m.m., og det vises, at der ofte var store konflikter indbyrdes mellem bønderne på disse prækære områder. Ligeledes var der også ofte konflikter mellem bønderne og centralmagten, og hun kommer her med de lidet overraskende konklusioner, at bønderne dels havde talrige konflikter indbyrdes om adgangen til naturens ressourcer, og dels at de reagerede med allerstørst modstand mod nye offentlige skattepålæg, mens de derimod var villige nok til at betale allerede eksisterende og hævdvundne offentlige byrder. Dette benyttes der ikke mindre end 189 sider på at vise. Jeg ved ikke, hvordan forskningssituationen er i Norge på præcis dette felt, men det skulle undre mig, om disse konklusioner skulle være nye for de norske agrarhistorikere!

I de følgende 2 kapitler (4 og 5) redegør Tretvik derpå for selve retssystemet. Hun gennemgår i detaljer den måde, hvorpå de enkelte norske retsinstanser fungerede, og undersøger, hvem de personer var, som oftest mødte frem på tinget. Særligt på det sidste område begynder afhandlingen at blive mere interessant, idet Tretvik her kan dokumentere, at de såkaldte »konfliktlødere« på tinge repræsenteredes af en bondeelite (»lagrettemenn i særklasse«). Ligeledes viser hun, at der var en meget høj grad af selvforvaltning, når det kom til retslige konfliktløsninger i bygdesamfundets Norge. I det sidste kapitel trækkes linierne op, og der konkluderes samlet på undersøgelsen.

Tretviks bog lanceres som mikrohistorie, og med hensyn til den valgte genealogiske metode, hvor hun på mikroniveau kan følge de enkelte slægters og personers gøren og laden, er dette da også en velvalgt betegnelse. Med begrebet mikrohistorie kommer man imidlertid også til at tænke på kulturhistorie, således som den udøves inden for f.eks. den tyske historiske antropologi og den italienske *Microstoria*. En sådan type undersøgelse er der dog ikke tale om. Den er på mange måder højst traditionel og meget empirisk i sin tilgang, omend den er langt mere sociologisk funderet og begrebsorienteret end vi er forvænt med i dansk landbohistorie. Snarere end det teoretiske udgangspunkt, som jeg ikke mener følges op helt konsekvent, er problemet dog, at bogen ikke rummer meget nyt. Den mikrohistoriske tilgang er ny, men dens resultater ikke. At de norske bønder havde konflikter indbyrdes om adgangen til naturens ressourcer, at de var modstandere af nye skattepålæg og langt mere villige til at betale gamle pålæg, og at der inden for lokalsamfundet eksisterede en social elite af bønder, der kontrollerede de lokale institutioner, kan vel næppe siges at være ny viden eller komme som en overraskelse. Det er med andre ord ikke nok at demonstrere en ny og interessant metodisk tilgang. Man må også vise, at den nye tilgang kan opvise forskningsresultater, som ikke kan nås med en anden og mere traditionel tilgang.

Peter Henningsen

LINDA OJA: *Varken Gud eller natur. Synen på magi i 1600- og 1700-talets Sverige*. Stockholm, 1999. 382 s. Skr. 303.

Linda Oja har skrevet en disputats om magiske forestillinger i Sverige, der i lighed med en tendens, der også kan findes i England, trækker udviklingslinierne ind i det 18. århundrede. Denne tendens til ikke at se klare skel, men bløde overgange ses indenfor andre forskningsområder end heksetrosforskningen. Den kronologiske forskydning er også blevet ledsaget af en forskydning af de interesseområder, der i 1970'erne lå bag gennembruddet for studierne af heksetro og trolddomsproceser, til fordel for nye. De social- og metalitetshistoriske tilgangsvinkler, har vejet pladsen for en kombination af lærdoms- og kulturhistorie. Interessant er det dog at notere, at Linda Oja alligevel søger at sætte studiet af magi i en større social- og mentalitetshistorisk ramme og finder det nødvendigt at gøre så.

Når det påkalder interesse at studere overgangsfasen fra en manifest heksetro til mere omfattende magiforestillinger, skyldes det, at verden for de lærde kredse, der i Ojas verdensbillede var sammenfaldende med de øvre sociale lag, ikke længere var den samme, som den havde været 100 år tidligere.

Oja præciserer s. 12 de forhold, hun vil studere i afhandlingen. Det drejer sig om benævnelser og definitioner, kontraster, sandhedsopfattelser, vurderinger og forholdsregler. Det første punkt handler især om, hvorvidt forskellige befolkningsgrupper havde samme opfattelse af de begreber, der blev anvendt. Det andet punkt behandler de forhold, der blev anset for at være modpoler til magi; især i det 18. århundrede blev modsætningen mellem magi og natur fremhævet. I 1770'erne kunne en herredsfoged skrive, at overtro skyldtes manglende viden om »naturens virken«, og det er deraf, at bogens titel kommer. Det tredje punkt tager spørgsmålet op om virkelighedsforandring eller udtrykt på en anden måde: tro eller tvivl på forskellige former for magi. Her skal det påpeges, at Oja for Sveriges vedkommende på tilsvarende vis som Richard Godbeer for New